

Marek Kuźniak

Egzamin na tłumacza przysięgłego *w praktyce*

**Język angielski
Analiza językowa**

2. wydanie

LEGAL & BUSINESS
ENGLISH

Egzamin na tłumacza przysięgłego

w praktyce

Język angielski
Analiza językowa

Marek Kuźniak

Egzamin na tłumacza przysięgłego

w praktyce

Język angielski
Analiza językowa

2. wydanie

Redakcja naukowa
Artur Dariusz Kubacki

Komentarz prawny
Bolesław Cieślik

Wydawnictwo C.H.Beck
Warszawa 2016

**Egzamin na tłumacza przysięgłego w praktyce:
język angielski. Analiza językowa
wydanie 2.**

Redaktor serii: Bolesław Cieślik

Redakcja naukowa: dr Artur Dariusz Kubacki

Konsultacja naukowa: Jan Gościński

Product Manager-Wydawca: Anna Wieczorek
anna.wieczorek@beck.pl

Projekt okładki i stron tytułowych: GRAFOS

© Wydawnictwo C.H.Beck 2016

Wydawnictwo C.H.Beck, Sp. z o.o.
ul. Bonifraterska 17, 00-203 Warszawa

Skład i łamanie: Jolanta Straszewska
Druk i oprawa: Elpil, Siedlce

ISBN: 978-83-255-8059-9

ISBN ebook: 978-83-255-8060-5

Spis treści

Podziękowania	VII
Przedmowa	IX
Wstęp	1
Ramy formalnoprawne egzaminu	1
Egzamin	3
Egzamin w statystykach	6
Egzamin pisemny w praktyce. Analiza kryteriów oceny pracy egzaminacyjnej	9
Zgodność przekazywanej w tłumaczeniu treści z oryginałem	10
Terminologia oraz frazeologia	10
Leksyka niespecjalistyczna oraz poprawność gramatyczna	10
Stylistyka	10
Aspekty formalne	11
Analiza najczęściej popełnianych błędów	12
Zgodność treści przekazywanej w tłumaczeniu z treścią oryginału	15
Tłumaczenie z j. polskiego na j. angielski	15
Sądowe	15
Prawnicze	20
Społeczno-ekonomiczne	26
Urzędowe	27
Tłumaczenie z j. angielskiego na j. polski	30
Sądowe	30
Prawne	31
Prawnicze	31
Społeczno-ekonomiczne	40
Urzędowe	40
Zastosowanie prawidłowej terminologii i frazeologii subjęzyka specjalistycznego	43
Tłumaczenie z j. polskiego na j. angielski	43
Sądowe	43
Prawnicze	53
Urzędowe	60

Tłumaczenie z j. angielskiego na j. polski	61
Sądowe	61
Prawnicze	62
Urzędowe	67
Poprawność gramatyczna, ortograficzna i leksykalna (leksyka niespecjalistyczna)	69
Tłumaczenie z j. polskiego na j. angielski	69
Sądowe	69
Prawnicze	74
Urzędowe	79
Tłumaczenie z j. angielskiego na j. polski	80
Sądowe	80
Prawne	82
Prawnicze	85
Społeczno-ekonomiczne	92
Urzędowe	93
Zastosowanie rejestru (stylu funkcjonalnego) języka właściwego dla danego rodzaju tekstu	94
Tłumaczenie z j. polskiego na j. angielski	94
Sądowe	94
Prawnicze	97
Społeczno-ekonomiczne	101
Urzędowe	103
Tłumaczenie z j. angielskiego na j. polski	104
Sądowe	104
Prawne	106
Prawnicze:	108
Społeczno-ekonomiczne	113
Urzędowe	114
Znajomość formalnych zasad wykonywania tłumaczeń poświadczonych	116
Tłumaczenie z j. angielskiego na j. polski	116
Tłumaczenie z j. polskiego na j. angielski	117
Po egzaminie. Co dalej?	119
Literatura	120
Akty normatywne	120
Publikacje książkowe dla tłumaczy języka angielskiego zalecane przez Ministerstwo Sprawiedliwości	121
Inne	121
Strony internetowe	122
Glosariusz	124
Część 1. Glosariusz polsko-angielski	124
Część 2. Glosariusz angielsko-polski	179

Podziękowania

Na wstępie pragnę złożyć serdeczne podziękowanie redaktorowi serii panu Bolesławowi Cieślakowi, Naczelnikowi Wydziału Tłumaczy Przysięgłych, Biegłych Sądowych i Biegłych Rewidentów, za zaproszenie do napisania tej książki. Słowa podziękowania kieruję również pod adresem redaktora naukowego niniejszej książki dra hab. Artura D. Kubicznego, prof. UP, oraz konsultanta PKE Jana Gościńskiego za wiele cennych uwag oraz wskazówek, które zostały uwzględnione w niniejszej publikacji. Pragnę również złożyć podziękowania Koleżankom i Kolegom – członkom Państwowej Komisji Egzaminacyjnej Zofii Rybińskiej, Agacie Oklińskiej, oraz Marcinowi Machowi, jak również konsultantowi PKE Zbigniewowi Nadstodze za współpracę na polu egzaminacyjnym oraz wszelkie inspiracje. Wreszcie składam wyrazy wdzięczności moim Najbliższym za cierpliwość oraz wyrozumiałość, bez których niniejsza publikacja nie ukazałaby się.

Przedmowa

Egzamin państwowy na tłumacza przysięgłego jest obecnie w opinii wielu fachowców uznawany za jeden z najbardziej prestiżowych egzaminów językowych w Polsce. Prestiż ten związany jest nie tylko z uzyskaniem praw do wykonywania elitarnego zawodu tłumacza, ale również wynika z samego poziomu trudności egzaminu, który przewyższa w tej kategorii wszystkie znane na rynku edukacyjnym egzaminy kompetencyjne. Stale rosnąca liczba kandydatów pragnących uzyskać prawa do wykonywania tłumaczeń poświadczonych spowodowała, iż zaistniała potrzeba stworzenia trzech publikacji z najbardziej popularnych języków (angielski, francuski, niemiecki), które stanowiłyby analizę najczęściej popełnianych podczas egzaminu pisemnego błędów. Niniejsza książka stanowi przykładową analizę najczęstszych błędów natury formalnej, stylistycznej, gramatyczno-leksykalnej oraz zgodnościowej na przykładzie języka angielskiego. Publikacja stanowi zatem naturalną kontynuację książki pt. *Egzamin na tłumacza przysięgłego. Komentarz, teksty egzaminacyjne, dokumenty* pod redakcją naukową B. Cieślaka, L. Laski oraz M. Rojewskiego wydanej nakładem wydawnictwa C.H. Beck. Potrzeba stworzenia takiego praktycznego przewodnika po egzaminie jest paląca, gdyż luka na rynku wydawniczym jest odczuwalna i pogłębia się wraz ze wspomnianym już wyżej stale rosnącym zainteresowaniem egzaminem, które z kolei jest odpowiedzią na zwiększające się z roku na rok zapotrzebowanie społeczne na tłumaczy przysięgłych w naszym kraju.

Drugie wydanie niniejszej książki obejmuje najbardziej typowe przykłady błędów popełnianych podczas części pisemnej egzaminu na tłumacza przysięgłego w okresie między czerwcem 2009 r. a majem 2015 r. W sumie przeanalizowanych zostało 111 tekstów, z czego 62 w języku źródłowym polskim oraz 49 w języku źródłowym angielskim. Na tej podstawie wyekscerpowano 1259 przykładów pojedynczych słów, zwrotów oraz większych konstrukcji. Owe przykłady stanowią reprezentatywną grupę, jeśli chodzi o popełniane błędy na egzaminie. Pełna lista zamieszczona jest w glosariuszu załączonym do niniejszej publikacji. Z tej listy wybrano 120 przykładów tłumaczeń z języka polskiego na język angielski oraz 100 tłumaczeń z języka angielskiego na język polski, które poddano szczegółowej analizie językowej w oparciu o dostępne słowniki prawnicze oraz systemy informacji prawnych (Legalis).

Przy wszystkich zastrzeżeniach, o których wspominają B. Cieślak, L. Laska oraz M. Rojewski (2010: 23), a dotyczących podziału tekstów egzaminacyjnych na sądowe, urzędowe oraz prawnicze, niniejsza książka pozostanie wierna treści rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego (Dz.U. 2005 Nr 15, poz. 129). Przez teksty sądowe rozumiemy wyroki, pouczenia, wezwania, postanowienia oraz inne teksty traktu-

jące o sądownictwie. Teksty urzędowe obejmować będą certyfikaty, świadectwa, akty urodzenia, małżeństwa oraz zgonu, a także teksty związane z prawodawstwem unijnym. Teksty prawnicze zawierać będą akty notarialne, pouczenia, umowy cywilnoprawne, sprawy w postępowaniu cywilnym oraz karnym, ubezpieczenia, jak również teksty informacyjne związane z prawem. Wreszcie kategoria tekstów prawnych obejmować będzie same akty normatywne. Powyższy podział jest wysoce arbitralny, niemniej w intencji sprowadza się do racjonalizacji typologii przedstawionej w wyżej wspomnianym rozporządzeniu.

Należy z całą mocą podkreślić, że rozwiązania zaproponowane przez autora niniejszej książki stanowią **jedynie propozycję poprawnych (akceptowalnych) odpowiedzi**. Nie należy ich zatem traktować jako ostatecznych, nienegocjowalnych stwierdzeń, ponieważ takowe w translatoryce bardzo rzadko występują. Życzę Państwu miłej oraz owocnej lektury!

Dr hab. Marek Kuźniak, prof. UW r oraz członek PKE

Warszawa, październik 2015 r.

Wstęp

Ramy formalnoprawne egzaminu

Egzamin na tłumacza przysięgłego wprowadzony został na mocy art. 4 ustawy z dnia 25 listopada 2004 r. o zawodzie tłumacza przysięgłego (Dz.U. Nr 273, poz. 2702). Ujednolicona tym samym została forma badania kompetencji osób pragnących uzyskać uprawnienia do wykonywania tego zawodu.

Uprzednio tłumaczy przysięgłych ustanawiali prezesi sądów okręgowych (wcześniej wojewódzkich), przy czym obowiązujące wówczas rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 8 czerwca 1987 r. w sprawie biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych (Dz.U. Nr 18, poz. 112) nie regulowało kwestii sprawdzania umiejętności potencjalnych tłumaczy przysięgłych. W rezultacie osoby mieszkające na obszarze właściwości jednych sądów musiały poddawać się trudnemu egzaminowi, natomiast na obszarze właściwości innych sądów konieczne było wykazanie doświadczenia zawodowego jako tłumacza, a jeszcze w innych wystarczało ukończenie studiów filologicznych. Niekiedy prezesi sądów okręgowych przez dłuższy czas w ogóle nie ustanawiali nowych tłumaczy przysięgłych poszczególnych języków, uzasadniając to faktem, że na danym obszarze pracuje już wystarczająco dużo tłumaczy.

Również orzecznictwo sądów administracyjnych nie pomagało w ustaleniu jednolitej praktyki w tym zakresie. Niekiedy sąd administracyjny sankcjonował egzaminy, jak np. w wyroku z dnia 10 marca 1997 r. (sygn. akt II S.A. 390/96), w którym Naczelny Sąd Administracyjny uznał za dopuszczalne przeprowadzenie sprawdzianu umiejętności tłumaczenia na podstawie art. 75 ust. 1 Kodeksu postępowania administracyjnego, który stanowi, że jako dowód należy dopuścić wszystko, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy, a nie jest sprzeczne z prawem. NSA stwierdził: „W rozpatrywanej sprawie Sąd nie dopatrywał się dowolności decyzji odmawiającej skarżącemu ustanowienia tłumaczem przysięgłym. Skarżący został bowiem – w ramach określonych w art. 75 k.p.a. – poddany testowi sprawdzającemu na okoliczność posiadania praktycznych umiejętności tłumaczenia tekstu prawniczego”.

Innym razem NSA uznał przeprowadzenie egzaminu dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych za dopuszczalne, ale tylko wtedy, gdy odbywał się on po uzyskaniu wcześniejszej zgody Ministra Sprawiedliwości. I tak w sprawie II S.A. 1371/00 (wyrok z dnia 7 czerwca 2001 r.) Naczelny Sąd Administracyjny argumentował, że „sprawdzenie przez organ posiadania przez

osobę ubiegającą się o ustanowienie umiejętności tłumaczenia w inny sposób, niż złożenie wskazanych dokumentów, może odbyć się jedynie za zgodą Ministra Sprawiedliwości”.

W jeszcze innym przypadku sąd administracyjny uznał, że rozporządzenie w sprawie biegłych sądowych i tłumaczy przysięgłych nie daje podstaw do organizowania egzaminów, a wystarczającą przesłanką do ustanowienia tłumaczem jest samo ukończenie studiów filologicznych, np. w wyroku z dnia 23 kwietnia 2004 r. (sygn. akt 6 II S.A. 3949/02) Wojewódzki Sąd Administracyjny w Warszawie stwierdził, że dyplom magisterski studiów filologicznych w dziedzinie danego języka lub studiów w zakresie lingwistyki stosowanej wykazuje odpowiednią znajomość danego języka oraz umiejętność tłumaczenia. „Przepisy cytowanego rozporządzenia nie stanowią podstawy do przeprowadzenia przez prezesów sądów okręgowych jakichkolwiek dodatkowych sprawdzianów znajomości dla kandydatów na tłumaczy przysięgłych. Przeciwnie, przepisy stanowią, że wskazane wyżej dyplomy magisterskie umiejętności te wykazują”.

Czasami uznawano za dopuszczalne wprowadzanie ograniczenia przez prezesa sądu okręgowego liczby tłumaczy przysięgłych na obszarze właściwości danego sądu okręgowego, np. w wyroku z dnia 9 czerwca 1998 r. (sygn. akt II S.A. 559/98) zdaniem NSA „nie można [...] zakładać braku racjonalności ustawodawcy, który dopuszczałby możliwość ustanowienia tłumaczem przysięgłym wszystkie osoby, które spełniają wymagania formalne do ustanowienia tłumaczem bez względu na potrzeby w tym zakresie. Wynika to zresztą z innych przepisów omawianego rozporządzenia, a w szczególności z § 19, w którym jest mowa o potrzebach ustanowienia tłumacza”. Zatem podstawą decyzji odmawiającej ustanowienia tłumaczem przysięgłym mógł być brak zapotrzebowania na usługi kolejnych tłumaczy. W wyroku wydanym przez Naczelny Sąd Administracyjny z dnia 30 listopada 1994 r. (sygn. akt I 1381/93) stwierdzono, że wobec uznaniowego charakteru decyzji o ustanowieniu tłumaczem przysięgłym „brak potrzeb zwiększenia liczby tłumaczy przysięgłych na danym terenie może być podstawą decyzji odmownej, jeżeli jest rzeczywisty”. Zatem przed wydaniem decyzji o odmowie ustanowienia tłumaczem przysięgłym prezes sądu okręgowego zobowiązany był zbadać obciążenie pracą już ustanowionych tłumaczy danego języka.

Niekiedy zaś podstawowym warunkiem uzyskania uprawnień tłumacza przysięgłego było doświadczenie w działalności tłumaczeniowej. Jak podniósł Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 11 stycznia 1993 r., sygn. akt II S.A. 390/92, prezes sądu okręgowego powinien „wybierać spośród kandydatów do pełnienia tej funkcji – w ramach uznania administracyjnego – tych, którzy nie tylko legitymują się dyplomem ukończenia studiów językowych, ale również posiadają umiejętność tłumaczenia na poziomie wymaganym od tłumacza przysięgłego. Sam bowiem fakt potwierdzenia odpowiednim świadectwem znajomości języka obcego, bez posługiwania się profesjonalnie tym językiem w dłuższym okresie, nie zawsze prowadzi do spełnienia warunku umiejętności tłumaczenia”.

Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego usunęła wszelkie wątpliwości w tym zakresie. Kto chce zostać tłumaczem przysięgłym w Polsce wpisanym na centralną listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości, musi poddać się egzaminowi.

Nie ma znaczenia liczba już ustanowionych tłumaczy danego języka czy ilość wykonywanej przez nich pracy. Jest to wynikiem uznania tłumacza przysięgłego za wolny zawód, w odróżnieniu od sytuacji pod rządami powołanego wyżej rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości, kiedy to tłumacze byli uznawani jedynie za osoby pełniące funkcję pomocniczą w wymiarze sprawiedliwości, a ich aktywność dla klientów pozasądowych uznawana była za działalność uboczną, nawet jeśli ta ostatnia zajmowała tłumaczowi więcej czasu i przynosiła większe dochody niż tłumaczenia dla sądów czy prokuratury.

W okresie przejściowym, po wejściu w życie ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego, tłumaczom ustanowionym na podstawie wcześniej obowiązujących przepisów umożliwiono złożenie wniosku o wpis na listę tłumaczy przysięgłych prowadzoną przez Ministra Sprawiedliwości i automatyczne uzyskanie wpisu na listę. Po upływie tego okresu tłumacze przysięgli, którzy nie skorzystali z danego im prawa, muszą, tak jak wszyscy pozostali, poddać się egzaminowi.

Obecnie jedynie tłumacze ustanowieni w innych państwach członkowskich Unii Europejskiej mogą ubiegać się o uznanie kwalifikacji na podstawie art. 4 ust. 2 ustawy z dnia 18 marca 2008 r. o zasadach uznawania kwalifikacji zawodowych nabytych w państwach członkowskich Unii Europejskiej (Dz.U. Nr 63, poz. 394). Każdy wniosek poddawany jest indywidualnej ocenie i jeśli np. zakres wykonywanego w państwie wnioskodawcy zawodu tłumacza przysięgłego różni się znacząco od zakresu tego zawodu w Rzeczypospolitej Polskiej, Minister Sprawiedliwości może uzależnić decyzję o uznaniu kwalifikacji od odbycia przez wnioskodawcę stażu adaptacyjnego albo przystąpienia do testu umiejętności. Ta droga uzyskania prawa do wykonywania nie jest jednak bardzo szeroka i korzysta z niej jedynie kilkanaście osób rocznie.

Egzamin

Egzamin na tłumacza przysięgłego przeprowadza jedenastoosobowa Państwowa Komisja Egzaminacyjna powołana przez Ministra Sprawiedliwości. Należy w tym miejscu wskazać, że Komisja jest organem niezależnym od Ministra, który nie ma wpływu na częstotliwość przeprowadzania egzaminów z poszczególnych języków, nie wspominając już o wpływaniu na wybór tekstów egzaminacyjnych czy wyniki egzaminu. Minister Sprawiedliwości nie jest również organem odwoławczym rozpatrującym odwołania osób niezadowolonych ze sposobu oceny ich prac egzaminacyjnych.

Ustawa o zawodzie tłumacza przysięgłego jedynie bardzo ogólnie reguluje sposób przeprowadzania egzaminu. Art. 4 ust. 1 stanowi, że egzamin składa się z części pisemnej i części ustnej, przy czym egzamin – zgodnie z art. 4 ust. 2 – uważa się za zdany w przypadku uzyskania pozytywnych ocen z obu części.

Do połowy 2011 r. obowiązywał przepis stanowiący, że w razie niedostatecznego wyniku egzaminu kandydat na tłumacza przysięgłego może przystąpić do ponownego jego

składania nie wcześniej niż po upływie roku od daty poprzedniego egzaminu (obecnie uchylony art. 4 ust. 3). W zamyśle ustawodawcy taki okres był minimalnym czasem, w jakim możliwe jest uzupełnienie wiedzy i umiejętności, po którym kandydat – po ponownym przystąpieniu do egzaminu – może osiągnąć pozytywny wynik. Obecnie przeważała opinia, że to sam kandydat powinien ocenić, czy już na tyle zwiększył swoje kompetencje, aby móc przystąpić do kolejnej próby zdawania egzaminu. Ustawa nie wprowadza ograniczeń w liczbie prób zdania egzaminu przez jednego kandydata. Teoretycznie jest zatem możliwe, że jedna osoba będzie bezskutecznie starać się zdać egzamin kilka czy nawet kilkanaście razy.

Bardziej szczegółowo organizację pracy Komisji oraz sposób przeprowadzania egzaminów regulują dwa rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r.:

- w sprawie Państwowej Komisji Egzaminacyjnej do przeprowadzania egzaminu na tłumacza przysięgłego (Dz.U. Nr 15, poz. 127) oraz
- w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego (Dz.U. Nr 15, poz. 129).

To pierwsze określa tryb działania Komisji, stanowiąc, że jej pracami kieruje Przewodniczący wyznaczany przez Ministra Sprawiedliwości. To Przewodniczący wskazuje termin i miejsce egzaminu, biorąc pod uwagę liczbę zgłoszonych przez kandydatów wniosków. Jedynym ograniczeniem jest maksymalnie roczny termin oczekiwania przez kandydata na egzamin, który nie może się rozpocząć później niż w terminie roku od dnia złożenia wniosku przez kandydata. W praktyce oznacza to, że w przypadku języków mało popularnych w Polsce może się zdarzyć, że egzamin będzie organizowany tylko dla jednej osoby. Natomiast egzaminy z języków bardziej popularnych wyznaczane są przez Przewodniczącego po zebraniu się grupy ok. 20 kandydatów. Oznacza to, że egzamin np. z języka angielskiego odbywa się kilka razy w roku. Do tej pory wszystkie egzaminy organizowano w Warszawie w siedzibie Ministerstwa Sprawiedliwości.

Jest oczywiste, że jedenastu członków Komisji nie włada wszystkimi językami świata, zatem do przeprowadzenia niektórych egzaminów powoływani są przez Ministra Sprawiedliwości konsultanci. Wniosek o ich powołanie składa Przewodniczący Komisji. Natomiast poszczególne egzaminy przeprowadzają zespoły egzaminacyjne składające się z trzech do pięciu członków, z tym że zadania egzaminacyjne przygotowują, wyznaczeni przez Przewodniczącego, jeden lub więcej członków zespołu egzaminacyjnego.

Drugie z wymienionych powyżej rozporządzeń określa – jak już wskazuje jego tytuł – szczegółowy sposób przeprowadzania egzaminu. I tak pierwszą czynnością, której dokonuje Przewodniczący po wyznaczeniu egzaminu, jest zawiadomienie kandydatów o jego terminie i miejscu. Należy tego dokonać nie później niż na 21 dni przed egzaminem. W przesłanym piśmie znajduje się też informacja o konieczności uiszczenia opłaty egzaminacyjnej. Zgodnie z rozporządzeniem Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie wysokości opłaty egzaminacyjnej ponoszonej przez kandydata na tłumacza przysięgłego (Dz.U. Nr 15, poz. 128) opłata ta wynosi 800 zł. Należy ją wnieść na

rachunek bankowy Ministerstwa Sprawiedliwości w terminie 7 dni od dnia doręczenia kandydatowi zawiadomienia o terminie egzaminu. Oznacza to, że opłaty nie wnosi się przy wysyłaniu wniosku o wyznaczenie terminu egzaminu, lecz dopiero gdy Przewodniczący Komisji ten egzamin wyznaczy i powiadomi o tym kandydata.

Część pisemną egzaminu przeprowadza się w wydzielonej sali, w warunkach zapewniających samodzielną pracę osób, które do niego przystąpiły. Przed wejściem do sali egzaminacyjnej kandydat zobowiązany jest do okazania dokumentu tożsamości ze zdjęciem oraz dowodu uiszczenia opłaty egzaminacyjnej.

Część pisemna trwa cztery godziny i polega na przetłumaczeniu czterech tekstów:

- dwóch z języka polskiego na język obcy, w tym jednego, który jest pismem sądowym, urzędowym albo tekstem prawniczym oraz
- dwóch z języka obcego na język polski, w tym jednego, który jest pismem sądowym, urzędowym albo tekstem prawniczym.

Skoro rozporządzenie stanowi, że jeden tekst do tłumaczenia w każdym kierunku jest pismem sądowym, urzędowym albo tekstem prawniczym, oznacza to, że drugi tekst może mieć inny charakter. Choć przepisy nie nakładają żadnych ograniczeń w tym zakresie, drugi tekst do tłumaczenia z reguły dotyczy zagadnień społeczno-politycznych, ekonomicznych lub kulturalnych. Raczej rzadko zdarza się inna tematyka, jak np. techniczna czy medyczna.

Osoby sprawdzające egzamin nie znają tożsamości kandydatów, gdyż na pracy pisemnej nie wolno zamieszczać nazwiska zdającego ani żadnych innych danych pozwalających ustalić jego tożsamość. Praca egzaminacyjna identyfikowana jest na podstawie kodu cyfrowego i odkodowywana dopiero po ocenie pisemnych prac egzaminacyjnych wszystkich kandydatów.

Tłumaczenia tekstów egzaminu pisemnego oceniane są wg pięciu kryteriów, w których można uzyskać określoną liczbę punktów. Analiza kryteriów dla części pisemnej egzaminu znajduje się w sekcji *Egzamin w praktyce. Kryteria oceny pracy egzaminacyjnej* niniejszej publikacji.

Maksymalna liczba punktów, którą można otrzymać w części pisemnej, to 200, przy czym do uzyskania wyniku pozytywnego wystarczy 150 punktów. Wynik pozytywny uprawnia do przystąpienia do części ustnej egzaminu, która nie może odbyć się wcześniej niż po upływie 7 dni od części pisemnej.

Podobnie jak część pisemna, część ustna egzaminu polega na tłumaczeniu czterech tekstów. Teksty z języka polskiego na język obcy tłumaczy się techniką konsekwentną, czyli egzaminator odczytuje fragment tekstu w języku polskim, a kandydat tłumaczy ten fragment w przerwach, które robi egzaminator. Choć zwykle odczytywane fragmenty nie są bardzo długie, niezwykle przydatne jest, gdy kandydat zna techniki notacji i umie je zastosować w praktyce.

Dwa teksty z języka obcego na język polski tłumaczone są techniką a vista, czyli kandydat otrzymuje do tłumaczenia tekst w formie pisemnej i mając go przed oczami, przekazuje go w języku polskim. W obydwu przypadkach jeden z tekstów powinien być pismem sądowym, urzędowym lub tekstem prawniczym.

Egzamin ustny jest utrwalany za pomocą urządzenia rejestrującego dźwięk i oceniany na podstawie nagrania. Podobnie jak w przypadku egzaminu pisemnego, za cztery teksty można uzyskać maksymalnie 200 punktów, czyli po 50 za każdy tekst. Punkty uzyskuje się zgodnie z poszczególnymi kryteriami:

- 1) do 10 punktów za zgodność treści przekazanej w tłumaczeniu z treścią oryginału;
- 2) do 15 punktów za terminologię i frazeologię subjęzyka specjalistycznego;
- 3) do 10 punktów za poprawność gramatyczną, ortograficzną i leksykalną (leksyka nie-specjalistyczna);
- 4) do 10 punktów za zastosowanie rejestru (stylu funkcjonalnego) języka właściwego dla danego rodzaju tekstu;
- 5) do 5 punktów za poprawność fonetyczno-intonacyjną, dykcję i płynność wypowiedzi.

Uzyskanie pozytywnej oceny z części ustnej jest jednoznaczne ze zdaniem całego egzaminu. Dopiero wtedy Ministerstwo Sprawiedliwości zbiera dokumenty dowodzące, że kandydat spełnia wszystkie warunki określone w art. 2 ust. 1 ustawy o zawodzie tłumacza przysięgłego i może złożyć ślubowanie wobec Ministra Sprawiedliwości i tym samym zostać wpisany na listę tłumaczy przysięgłych. W tym momencie staje się on bowiem pełnoprawnym tłumaczem przysięgłym, może złożyć – za pośrednictwem Ministra Sprawiedliwości – zamówienie na pieczęć tłumacza przysięgłego w Mennicy Polskiej i rozpocząć swoją działalność.

Egzamin w statystykach

Chociaż najwięcej tłumaczy przysięgłych ustanowionych jest dla języka niemieckiego – ok. 3800 wobec ok. 2600 tłumaczy języka angielskiego (stan na wrzesień 2015 r.) – to obecnie zdecydowanie największą grupę kandydatów przystępujących do egzaminu stanowią osoby zainteresowane tym drugim językiem. Z języka angielskiego organizowanych jest też najwięcej egzaminów, co odzwierciedlają statystyki z lat 2009–2014. Spośród 216 egzaminów na tłumacza przysięgłego w omawianym okresie, aż 59 to egzaminy z języka angielskiego. Popularność tego języka jest jeszcze bardziej widoczna, gdy weźmie się pod uwagę liczbę zawiadomionych kandydatów. Spośród wysłanych 2965 zawiadomień o egzaminie, aż 1235 dotyczyło języka angielskiego. Jest to spowodowane faktem, że na każdy egzamin z tego języka zapraszanych jest ponad dwadzieścia osób, podczas gdy w przypadku języków w Polsce mało popularnych może to być zaledwie kilka osób lub nawet jedna.

Egzamin na tłumacza przysięgłego jest bardzo trudny, stąd zdawalność nie przekracza 25%. Jego celem jest sprawdzenie kwalifikacji osób, od których umiejętności może zależeć czyjeś mienie, wolność czy uzyskanie prawa pobytu na terenie Rzeczypospolitej Polskiej. Dlatego tłumaczami przysięgłymi mogą zostać tylko najlepsi. Mimo zmiany stanu prawnego w dużej części aktualna pozostaje argumentacja Naczelnego Sądu Administracyjnego wyrażona w wyroku z dnia 4 grudnia 1995 r., sygn. akt II S.A. 1356/94, w którym stwierdzono, że tłumacz przysięgły „to wyspecjalizowany zawód, wymagający szczególnie wysokich kwalifikacji. Akt ustanowienia tłumaczem przysięgłym jest, zatem, dowodem uznania dla wysokiej wiedzy i dorobku zawodowego kandydata, dowodem jego ponadprzeciętnej umiejętności tłumaczenia i znajomości określonego języka. Oznacza to zatem rzeczywiście swoistą nobilitację profesjonalną i etyczną wnioskodawcy”.

Aby zdać egzamin na tłumacza przysięgłego, nie wystarczy bardzo dobra znajomość języka ogólnego. Chociaż w praktyce nie wszyscy tłumacze przysięgli wykonują tłumaczenia na rzecz organów ścigania czy wymiaru sprawiedliwości, muszą oni wykazać się umiejętnością tłumaczenia tekstów nasyconych specjalistyczną terminologią prawniczą, o skomplikowanej, często nienaturalnej składni. Dlatego tak ważne jest rzetelne przygotowanie się do egzaminu, także w zakresie polskiego języka prawnego. Nie wszystkie filologie oferują zajęcia z przekładu tekstów prawnych, a jeśli nawet je oferują, nie zawsze liczba godzin poświęconych tej tematyce jest wystarczająca do zdania egzaminu na tłumacza przysięgłego. Niniejsza publikacja ma służyć Państwu pomocą w przygotowaniu się do egzaminu. Nie chodzi przecież o obniżenie stopnia trudności, lecz o zwiększenie Państwa umiejętności, aby mogli Państwo nie tylko bez większych trudów zdać sam egzamin, ale przede wszystkim zostać dobrymi tłumaczami, pracującymi na rzecz wielu zadowolonych klientów.

Mam nadzieję, że przedstawiona w dalszej części niniejszej publikacji analiza najbardziej charakterystycznych błędów popełnianych przez kandydatów na egzaminie pisemnym z języka angielskiego pomoże zainteresowanym w przygotowaniach, a tym samym zwiększy zdawalność egzaminu. Powodzenia!

Bolesław Cieślak

Naczelnik Wydziału Tłumaczy Przysięgłych,
Biegłych Sądowych i Biegłych Rewidentów
Warszawa, październik 2015 r.

Egzamin pisemny w praktyce.

Analiza kryteriów oceny pracy egzaminacyjnej

Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 stycznia 2005 r. w sprawie szczegółowego sposobu przeprowadzenia egzaminu na tłumacza przysięgłego (Dz.U. Nr 15, poz. 129) określa następujące kryteria oceny pracy egzaminacyjnej:

- 1) do 10 punktów za zgodność treści przekazanej w tłumaczeniu z treścią oryginału;
- 2) do 15 punktów za terminologię i frazeologię subjęzyka specjalistycznego;
- 3) do 10 punktów za poprawność gramatyczną, ortograficzną i leksykalną (leksyka niespecjalistyczna);
- 4) do 10 punktów za zastosowanie rejestru (stylu funkcjonalnego) języka właściwego dla danego rodzaju tekstu;
- 5) do 5 punktów za znajomość formalnych zasad wykonywania tłumaczeń poświadczonych.

Pierwsza publikacja wydana nakładem C.H. Beck, a mianowicie *Egzamin na tłumacza przysięgłego* pod redakcją B. Cieślika, L. Laski oraz M. Rojewskiego, odwołuje się naturalnie do treści wspomnianego wyżej rozporządzenia w kontekście kryteriów oceny prac egzaminacyjnych. Dyskusja w tym zakresie ogranicza się jedynie do próby racjonalizacji kryterium poprawności ortograficznej w części ustnej egzaminu (str. 25), natomiast przemilczane zostały pozostałe kryteria. Dopiero w monografii Artura D. Kubackiego pt. *Tłumaczenie poświadczane. Status, kształcenie, warsztat i odpowiedzialność tłumacza przysięgłego z 2012 r.* wydanej nakładem Wolters Kluwer w rozdziale IV na str. 212–225 przy okazji omawiania wybranych błędów popełnianych na egzaminie pisemnym Autor próbuje szerzej omówić poszczególne kryteria, a czyni to przy okazji dyskusji poświęconej analizie wybranych błędów popełnianych na egzaminie pisemnym. Spostrzeżenia te są cenne i na ogół zbieżne z poglądami Autora niniejszej publikacji, więc pozwolę sobie wybrane fragmenty zacytować i opatrzyć, jeśli to konieczne, komentarzem. Sprawa jest istotna z praktycznego punktu widzenia, ponieważ winna dopomóc w zrozumieniu natury błędów popełnianych na egzaminie, choć trzeba wyraźnie zaznaczyć, że i w tym przypadku interpretacja poszczególnych kryteriów nie jest jednoznaczna, szczególnie jeśli spojrzeć się na owe kryteria okiem językoznawcy. Stąd możliwe jest zaklasyfikowanie danego błędu przez poszczególne osoby wchodzące w skład komisji egzaminacyjnej do różnych kategorii. Dla zdającego egzamin nie jest to sytuacja rodząca jakiegokolwiek krzywdzące skutki, ponieważ jeden błąd, bez względu, do jakiej kategorii przypisany, i tak skutkuje odebraniem jednego punktu. Niemniej jednak potrzeba uporządkowania w zakresie jednolitej interpretacji poszczególnych kryteriów ocen jest paląca.